KONOSMANSKA BANKARSKA GARANCIJA

REZIME: Prednosti bankarske garancije u odnosu na druga obligaciono-pravna sredstva obezbeđenja jeste u njenoj pravnoj raznovrsnosti i aplikativnoj primeni u skladu sa specifičnim interesima poslovnih subjekata i njihovih poslovnih odnosa. Kompleksnost prevoza robe vodenim putevima, naročito sa aspekta prevoza robe međunarodnim vodenim putevima, proizvodi niz situacija koje su sa stanovišta prevoznika robe pravno i ekonomski problematična. Konosmanskom garancijom se garantuje brodaru kao korisniku garancije da će mu biti isplaćen garantovani novčani iznos iz garancije ukoliko lice koje je bilo dužno da nadoknadi štetu – primalac robe, isto ne učini. Na ovaj način, brodar se u potpunosti obezbeđuje od nastupanja eventualne štete i troškova. U radu su obrađena pitanja od značaja u vezi sa pojmom konosmanske bankarske garancije, pravne prirode ove vrste garancije, relevantna pitanja od značaja iz domena načina utvrđivanja visine garantovanog iznosa, roka važenja garancije, i načina izdavanja konosmanske garancije.

Ključne reči: bankarska garancija, konosman, konosmanska bankarska garancija

UVOD

Institut bankarske garancije jeste u nacionalno pravo ušao kroz njegovo ozakonjenje u okviru Zakona o obligacionim odnosima, u okviru kojeg je i danas regulisan. Pojam bankarske garancije, odnosno zakonski opis pojma jeste dat u okviru ovog zakona, ali diverzitet u kontekstu pojmovnog definisanja bankarske garancije u okviru naučne i stručne javnosti jeste prisutan. Ovo je uslovljeno činjenicom da naš pravni sistem jeste jedan od retkih na evropskom pravnom području koji je na nivou zakona definisao i bliže regulisao institut garancije. Sa intencijom je prethodna rečenica završena sa upotrebom termina “garancija”, a ne bankarska garancija, jer jedan od prvih, ali i najvećih problema u definisanju pojma bankarske garancije jeste shvatanje njene

* Mr, doktorand na Pravnom fakultetu za privredu i pravosuđe, email: ssavo.minic@gmail.com

pravne prirode unutar drugih nacionalnih prava država, te korišćenje različitih termina za ono što mi u našem pravu smatramo kao bankarsku garanciju.

Zakonodavac definiše ovaj pravni institut tako što propisuje da se bankarskom garancijom obavezuje banka prema primaocu garancije (korisniku) da će mu za slučaj da mu treće lice ne ispuni obavezu o dospelosti izmiriti obavezu ako budu ispunjeni uslovi navedeni u garanciji.¹ Bankarska garancija predstavlja veoma specifično sredstvo obezbeđenja izvršenja ugovora, ali ono što ovu vrstu obezbeđenja izdvaja od drugih jeste zasnovano na činjenici da obaveze po osnovu izdate garancije padaju na teret banke kao pravnog subjekta, što čini ovaj instrument obezbeđenja veoma privlačnim.

Prilikom pokušaja da se određeni pravni institut razvrsta na više različitih vrsta njegovog primarnog oblika, mora se poći od određenih kriterijuma koji će poslužiti kao osnov prilikom klasifikacije. Podela bankarskih garancija, odnosno njihovo razvrstavanje na bazi određenih kriterijuma, jeste uglavnom zasnovana na teorijskim potrebama, pa iz tog razloga treba shvatiti i razumeti da podela bankarskih garancija ima limitirajući prakseni značaj, te da je ista mahom od koristi za potrebe naučne zajednice.

Klasifikacija bankarskih garancija

Analizirajući stavove dela naučne zajednice nedvosmisleno se može utvrditi postojanje različitih kriterijuma za klasifikaciju bankarske garancije, što posledično jeste od značaja jer isto utiče na postojanje brojnih klasifikacija. Osnovna problematika prilikom pokušaja razvrstavanja bankarske garancije na više različitih pojava oblika, nije u negiranju potrebe da se to učini, već u samom načinu odabira kriterijuma prema kojem se vrši podela. Sumirajući različite koncepte shvatanja bankarske garancije, može se konstatovati da u okviru pravne nauke postoje određene konstante u pogledu kriterijuma koji se uzimaju prilikom klasifikovanja bankarske garancije. Bankarska garancija se klasifikuje na osnovu:

- postojanja uslova sadržanog u bankarskoj garanciji;
- pravnih obeležja osnovnog ugovora/posla iz kojeg bankarska garancija proističe;
- broj banaka koji učestvuje u garancijskom poslu i
- apstraktnost i kauzalnost bankarske garancije.

¹ Zakon o obligacionim odnosima, (*Sl. list SFRJ*, br. 29/78, 39/85, 45/89 - odluka USJ i 57/89, *Sl. list SRJ*, br. 31/93 i *Sl. list SCG*, br. 1/03 - Ustavna povelja), čl. 1083.

Broj domaćih autora, koji u osnovi smatraju da gore navedeni kriterijumi za razvrstavanje bankarske garancije jeste značajan.² Klasifikacija bankarskih garancija na osnovu determinisanog kriterijuma – postojanje uslova koji je definisan u sadržaju garancije, jeste u osnovi klasifikacija koja je najviše razmatrana u okviru pravne nauke.³ U osnovi, ovaj kriterijum za klasifikaciju bankarske garancije uzima u obzir postojanje / definisanja uslova koji mora biti ispunjen da bi došlo do isplate garantovanog novčanog iznosa. Ova vrsta bankarskih garancija se naziva uslovna bankarska garancija. Suprotno njima, garancije koje ne sadrže uslov za isplatu novčanog iznosa iz garancije jesu bezuslovne bankarske garancije.

Klasifikacija bankarskih garancija po osnovu predmeta osnovnog ugovora iz kojeg proizilazi, tj. pokušaj da se bankarske garancije podele na osnovu pravnih obeležja osnovnog posla koji je ugovorno definisan, jeste bez realnih praksenih, ali značajnih naučnih potreba. Ovaj kriterijum za podele bankarskih garancija možda nema pravni značaj kao onaj koji postoji kod uslovnih, odnosno bezuslovnih bankarskih garancija, ali svakako predstavlja jedan od često primenjivanih sa stanovišta nauke.

Broj banaka koji učestvuje u garancijskom poslu jeste takođe jedan od kriterijuma koji se uzimaju u obzir prilikom razvrstavanja bankarskih garancija. Broj banaka koji se pojavljuje u garancijskom poslu jeste osnov za podele bankarskih garancija na individualne bankarske garancije i konzorcijonalne bankarske garancije. Isključivi kriterijum koji se uzima u obzir jeste da li je prilikom isplate garantovanog novčanog iznosa iz garancije finansijski teret na strani jedne ili više banaka.

Podela bankarskih garancija na kauzalne i apstraktne bankarske garancije jeste specifičan pokušaj jednog dela pravne nauke u pogledu podele bankarskih garancija sa stanovišta identifikovanja kauze u sadržaj bankarske garancije.

Podela bankarskih garancija na osnovu predmeta osnovnog ugovora

Pokušaj da se podela bankarskih garancija izvrši na osnovu predmeta ugovora osnovnog pravnog posla, jeste u osnovi pokušaj da se identifikuju svi poslovi u kojima se koristi bankarska garancija kao sredstvo obezbeđenja potraživanja. Bankarska garancija jeste obligaciono sredstvo obezbeđenja, koje

² U svojim radovima ovo mišljenje zastupaju Vukadinović, Pavlović, Ivaniš, Pajtić, i dr.

³ Kozar, V., (2011). Posebne vrste bankarskih garancija, *Pravni informator stručno-informativni časopis*, 14 (10), str. 26-34.

iako se koristi uglavnom među poslovnim subjektima, može biti legitimno korišćena i u građanskim obligacijama. Uvažavajući izneto, jasno je da obim korišćenja bankarske garancije kao sredstva obezbeđenja potraživanja jeste gotovo neograničen, u smislu poslova iz kojih bankarska garancija proizilazi, čime podele bankarskih garancija prema ovom kriterijumu jeste i prakseno upitna. Međutim, podela bankarskih garancija prema vrsti posla iz kojih proističu jeste kao takva prepoznata i u okviru Jednoobraznih pravila za ugovorne garancije,⁴ koje upravo determinišu i regulišu pravilima tri najčešće vrste bankarskih garancija koje se u praksi primenjuju. Prema predmetu osnovnog ugovora, bankarske garancije mogu biti:

- garancije za dobro izvršenje posla;
- garancije za vraćanje avansa;
- licitacione garancije;
- konosmanska garancija;
- carinska garancija;
- konsignaciona garancija;
- garancija za otplatu finansijskih kredita; i
- garancija za otplatu kredita putem doznake.

Konosmanska garancija

Značaj bankarske garancije u međunarodnoj trgovini jeste takav da ovo sredstvo obezbeđenja predstavlja najčešće korišćeno sredstvo za potrebe osiguravanja interesa subjekata i njihovih potraživanja odnosno prava.⁵

Značajan obim međunarodne trgovine se obavlja pomorskim prevozom robe. Vrednost robe koja se u svetu preveze ovim putem ukazuje da se ovaj vid međunarodnog transporta smatra kao najvažniji, ako kao indikatore za ovu tvrdnju uzmemo u obzir obim i vrednost prevezene robe. Jasno je da uz ovakav značaj koji ima međunarodni transport robe pomorskim putem moraju postojati razrađeni pravni mehanizmi i instrumenti zaštite interesa svih učesnika u prevozu robe vodenim putevima. Konosman ili teretnica predstavlja ispravu koju brodar izdaje kreatoru na osnovu ugovora o prevozu robe pomorskim putem ili unutrašnjim vodenim putevima, i u kojoj potvrđuje da je primio na prevoz robu koja je u njoj označena, radi prevoza na određenoj

⁴ Jednoobrazna pravila za garancije na poziv (publikacija 758) <https://iccwbo.org/icc-demand-guarantee-rules-urdg-758/>

⁵ Vukadinović, R., (1993). Samostalna bankarska garancija kao sredstvo obezbeđenja, *Pravni život*, 42 (5-6), str. 653-666.

relaciji i iskrcavanja u luci opredeljenja njenom zakonitom imaocu.⁶ Osnovna obeležja konosmana jesu sledeća: konosmanom brodar potvrđuje da je primio na prevoz robu u njoj označenu; konosman ne predstavlja ugovor o prevozu, već je dokaz o postojanju tog ugovora i njegove sadržine; i konosmanom se brodar obavezuje da preda teret ovlašćenom imaocu ove isprave.⁷

Sa stanovišta opštih i specifičnih obeležja konosmanske garancije, najvažnije pitanje od značaja koje se nameće jeste pitanje u vezi sa obavezom brodarka da preda teret koji je u konosmanu naznačen ovlašćenom imaocu isprave. Pitanje predavanja tereta od strane brodarka licu koje ovlašćeno shodno sadržaju isprave da teret primi jeste se u praksi pokazalo kao izuzetno problematično sa više aspekata. Kompleksnost prevoza robe vodenim putevima, naročito sa aspekta prevoza robe međunarodnim vodenim putevima, proizvodi niz situacija koje su sa stanovišta prevozioca robe pravno i ekonomski problematične.

U značajnom broju slučajeva dešava se da brodar preveze robu do određene luke, a da ovlašćeni primalac koji je u konosmanu naznačen nije preuzeo tu robu. Posledice opisanog stanja jesu takve da brodar kao prevozioca robe dolazi u nepovoljnu situaciju iz koje mogu da proisteknu ekonomske i pravne posledice takvog stanja. Razlog nastanka konosmanske garancije jeste povezan sa prethodno opisanim. Brodar koji se nađe u datoj situaciji, shodno pravilima međunarodnog prevoza robe vodenim putevima⁸, ima dve mogućnosti. Prvo, brodar može da robu koju je dopremio do određene luke iskrca i uskladišti na trošak i rizik primaoca, dok u drugoj situaciji može da zadrži brod (a time i robu na brodu) do pojavljivanja lica koje u konosmanu naznačeno kao ovlašćeni primalac robe. U obe opisane situacije, brodar se, iako je revnosno obavio svoju obavezu i prevezao robu do određene luke, stavlja u nezavidan položaj iz kojeg mogu nastatiti realni štetni događaji po njega, kako u pogledu izvršenja ugovorne obaveze o prevozu robe (pravne posledice povrede tog ugovora), tako i u kontekstu realnih ekonomskih troškova zadržavanja broda u luci do dolaska ovlašćenog lica iz konosmana da prihvati robu. U obe situacije, brodar kao izvršilac usluge prevoza robe, ima niz realnih rizika, te sa stanovišta anuliranja ovih rizika razvila se posebna vrsta bankarske garancije – konosmanska garancija.

⁶ Vasiljević, M., (2006). *Trgovinsko pravo*, Beograd, Centar za publikacije Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu, str. 453.

⁷ Ibidem.

⁸ United Nations Convention on Contracts for the International Carriage of Goods Wholly or Partly by Sea. Dostupno na sajtu: http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/transport/rotterdam_rules/Rotterdam-Rules-E.pdf

Konosmanska garancija predstavlja takvu vrstu bankarske garancije kojom banka po nalogu prodavca ili primaoca robe garantuje brodaru, da će mu nadoknaditi štetu koja je za njega nastala, zbog predaje robe licu bez konosmana, ukoliko to lice štetu ne nadoknadi.⁹ Konosman ima pravni značaj hartije od vrednosti, pa je jasno da se postupanje brodara u svim situacijama vezanima za izvršenje prevoza roba analizira sa datih pravnih standarda. Razlog nastanka konosmanske garancije jeste isključivo povezan sa rizikom sa kojim se suočava brodar u onim situacijama kada je izvršio prevoz robe do odredišne luke, a ne može da izvrši predaju robe jer ovlaćeno lice iz konosmana robu nije preuzelo. U opisanoj pravnoj situaciji, brodar ima dve mogućnosti koje su prethodno apostrofirane. Međutim, isto nije povezano sa rizikom koji pokriva konosmanska garancija. Konosmanskom garancijom se ne štiti brodar u vezi sa mogućim troškovima koji će nastati usled zadržavanja broda u luci do prispeća konosmana, niti se konosmanskom garancijom anuliraju troškovi iskrcaja i uskladištenja robe. Rizik koji je pokriven konosmanskom garancijom, a koji se jasno i uočava u prethodno pojmovno definisanoj pravnoj prirodi ove garancije, jeste rizik od predaje robe licu koji nije u posedu konosmana. Naime, da bi izvršio obavezu predaje robe, a usled realnih situacija u kojem brodar poseduje kopiju konosmana i na osnovu koje ima dovoljno elemenata koji bi mu pomogli u identifikovanju zakonitog imaoca konosmana, neretko se dešava da brodar preda robu licu bez konosmana koji mu prezentira određena dokumenta na osnovu kojih mu on predaje robu. Do ove situacije se dolazi usled kašnjenja slanja konosmana, što posledično utiče na ponašanje brodara u vezi sa preuzetom robom. Imajući u vidu da interes brodara jeste da iskrca robu, i da mu je sa stanovišta troškova necelishodno zadržavanje u luci prispeća do prezentiranja konosmana za konkretnu robu, brodar može da preda robu licu koje nije u posedu konosmana uz prezentiranje određenih dokumenata. Takva praksena situacija dovodi do određenih rizika sa kojima se brodar suočava, jer u suštini on predaje robu određenom licu na osnovu dokumenata koji nemaju pravni značaj kao konosman, što u praksi može da dovede do situacije da je robu predao licu koji na to nije imao pravo iz konosmana, tj. može se pojaviti rizik u vidu nakadnog zahteva trećih lica u vezi sa tako predatom robom. Da bi jasnije razumeli ovu situaciju potrebno je apostrofirati da brodar u opisanim okolnostima ne predaje robu bilo kojem trećem licu, već onom licu za koje se veruje na osnovu elemenata iz konosmana, da jeste

⁹ Ivaniš, M., Ivaniš, S., (2012). Bankarska garancija kao sredstvo obezbeđenja u bankarskom poslovanju. Beograd, Visoka škola strukovnih studija za računovodstvo i berzansko poslovanja, str. 276.

zakoniti imalac robe, iako takvo lice nema mogućnost da prezentuje konosman u opisanim okolnostima. U datoj situaciji, brodar zahteva da lice za koje veruje da je zakonit primalac robe potpiše revers kojim se obavezuje da će mu nadoknaditi svu štetu koja iz date situacije može da pogodi brodarka. Primalac robe svojim potpisom garantuje da je on zakoniti imalac robe, te da svaki zahtev treće strane u vezi sa tako predatom robom, a koji može da štetno utiče na brodarka, biće nadoknađen od strane primaoca robe ako šteta nastupi za brodarka. Međutim, ovaj vid «garancije» za brodarka nije dovoljan, jer bi u datoj situaciji on prvo morao da plati štetu koja je nastala iz predaje robe licu koji nije bilo ovlašćeno po osnovu konosmana, pa tek onda da zahteva od takvog lica da na osnovu potpisanog reversa nadoknadi takvu štetu. Iz tog razloga, brodar zahteva da mu se izda konosmanska garancija čiji je nalogodavac prodavac ili primalac robe, a kojom se garantuje brodarku kao korisniku garancije da će mu biti isplaćen garantovani novčani iznos iz garancije ukoliko lice koje je bilo dužno da nadoknadi štetu – primalac robe, isto ne učini. Na ovaj način, brodar se u potpunosti obezbeđuje od nastupanja eventualne štete i troškova nastalih predajom stvari neovlašćenom primaocu robe, u slučaju da se kasnije javi zahtev trećeg lica koji je savesni držalac konosmana.¹⁰

Način utvrđivanja visine garantovanog iznosa

Kada je reč o bilo kojoj bankarskoj garanciji, a samim tim i o konosmanskoj bankarskoj garanciji, postavljaju se dva pitanja od značaja, način utvrđivanja visine garantovanog iznosa i rizik koji konosmanska garancija pokriva. U vezi sa drugim pitanjem, u prethodnom delu rada je istaknuto koji je to rizik koji je pokriven ovom garancijom. Kada je u pitanju visina garantovanog novčanog iznosa, način njegovog utvrđivanja jeste saobrazan sa metodologijom utvrđivanja visine garantovanog iznosa kao i kod drugih garancija. Predmet zaštite konosmanske garancije jeste povezan sa robom koju prevozi brodar, a čiji zakoniti i savesni imalac jeste naveden u konosmanu, pa osnov za utvrđivanje visine garantovanog novčanog iznosa jeste direktno u vezi sa procenjenom vrednošću robe.¹¹ Analizirajući izvore regulisanja konosmanske garancije, jasno je da ne postoji izvor prava koji adresira ovo pitanje, pa

¹⁰ Ivaniš, M., Ivaniš, S., op. cit., str. 277.

¹¹ Vrednost robe može biti određena ili određiva. Smatra se da je vrednost robe određena kada na osnovu određenih dokumenata (ugovora, faktura, priznanica, konosmana) vrednost robe jasno iskazuje. Vrednost robe je određiva kada ista nije precizno određena, ali postoji dovoljan broj elemenata na osnovu kojih ista može biti određena. Vidi više: Trajković, M., (1995). Uloga konosmana u pomorskom prevozu. *Pravni život*, 44 (11), str. 319-329.

shodno autonomiji volje subjekata garantovani iznos konosmanske garancije se određuje na osnovu drugih parametara. Shvatajući pravnu prirodu nastanka i razvoja konosmanske garancije, jasno je da ova vrsta garancije jeste značajno oblikovana od strane učesnika u ovom poslu, pa se po ovom pitanju utvrdila određena međunarodna praksa u pogledu načina određivanja visine garantovanog iznosa.

Relevantni izvori ukazuju da se visina garantovanog iznosa konosmanske garancije kreće između 100% i 200% od ukupne vrednosti robe povodom koje je izdat konosman. Ovako visoki iznos garancije jeste povezan sa činjenicom da obaveza banke iz konosmanske garancije nije vezana samo za vrednost robe koju je brodar predao licu bez konosmana, a koji nije njen savesni držalac, već takav iznos mora da obuhvati i sve troškove koji su nastali za brodara usled činjenice da je predao robu licu koje na to nije imalo pravo – nesavesnom sticaocu. Jasno je da brodar mora da zakonitom imaocu konosmana u potpunosti nadoknadi troškove u visini vrednosti robe koju je predao trećem licu, ali istovremeno zakoniti imalac konosmana ima pravo da zahteva naknadu materijalnih i nematerijalnih troškova koje je pretrpeo usled tako izvršene radnje brodara. Iz tog razloga, minimalni iznos konosmanske garancije mora potpuno da pokrije vrednost robe iz konosmana koja se prevozi, a praksena iskustva pokazuju da taj iznos može biti i do dvostruke vrednosti robe koja se prevozi da bi se mogli nadoknaditi troškovi koji su nastali po brodara.

Rok važenja konosmanske garancije

Rok važenja konosmanske garancije mora biti određen, tj. konosmanska garancija ne sme biti neoročena u pravnoj cirkulaciji. Rok važenja konosmanske garancije mora biti određen u skladu sa ugovorom o prevozu robe, tj. rokom prevoza robe koju ima brodar, pa shodno tome svaka konosmanska garancija mora biti oročena na određeni vremenski period. Usled kompleksnosti međunarodnog transporta robe vodenim putevima, jasno je da rok važenja ovih garancija jeste relativno dug. Ovo proizilazi iz same prirode prevoza robe zbog kojeg i nastaje konosmanska garancija, dok sam rok za podnošenje zahteva za isplatu konosmanske garancije nije duži od godinu dana u odnosu na nastupanje pravno relevantnih činjenica koje su osnov da korisnik garancije - brodar, može da zahteva isplatu garantovanog novčanog iznosa.

Izdavanje konosmanske garancije radi realizacije posla akreditiva

Specifično obeležje konosmanske garancije u mišljenjima jednog dela pravna nauke jeste da, se u širem smislu, konosmanska garancija može izdati i radi realizacije posla akreditiva.¹² U smislu naučnog elaboriranja i analize ovog stava, navedeni autori zastupaju stanovište da se u praksi pod konosmanskom garancijom u širem smislu, podrazumevaju i one bankarske garancije koje izdaju banke radi realizacije akreditiva.¹³ Zastupani stav jeste zasnovan na sličnostima koji postoje u pravnoj prirodi akreditivnog posla, gde korisnik akreditiva nije u datom trenutku u posedu dokumenata. U navedenoj situaciji, akreditivna banka može korisniku akreditiva staviti akreditivni iznos na raspolaganje, bez da je u datom trenutku prezentovao dokumenta koja su akreditivnim poslom zahtevana. Akreditivna banka će ovo učiniti samo ako dobije bankarsku garanciju druge banke koja se obavezuje da će kao banka garant isplatiti novčanu obavezu iz garancije ukoliko korisnik akreditiva ne prezentuje sve potrebne dokumente. Pokušaj da se pod konosmanskom garancijom podvede i garancija banke u složenom poslu akreditiva, gde navedeni autori sličnosti uočavaju u izostanku potrebnih (ugovorenih) dokumenata kao osnov za preuzimanje robe (konosman) odnosno kao osnov za plaćanja (akreditiv), jeste po mišljenju autora ovog rada pogrešan, jer primena ovog shvaćanja u praksi bi značila da je implementacija konosmanske garancije moguća i u drugim sličnim poslovima koji su povezani sa prezentovanjem određenih dokumenata. Smatramo da ne postoji utemeljnost za ovakav stav, naročito ako se uzme u obzir različita pravna priroda akreditivnog posla i konosmana. Nadalje, ne vidimo nijedan razlog zašto se bankarska garancija koja se izdaje u vezi sa poslom akreditiva ne bi nazvala akreditivna garancija, jer i konosmanska garancija nema terminološko utemeljenje niti u jednom relevantom dokumentu koji predstavlja izvor prava za ugovorene garancije (ovo se odnosi i na naš Zakon o obligacionim odnosima i na Jednoobrazna pravila za

¹² Ivaniš, M., Ivaniš, S., op. cit., str. 277.

¹³ Akreditiv je instrument plaćanja kojim se akreditivna banka (banka izdavalac) obavezuje da po nalogu nalagodavca (komisiona – u svoje ime a za račun komitenta – klijenta ili za svoj sopstveni račun – u svoje ime i za svoj račun) na osnovu dogovorenih dokumenata podnesenih u skladu sa ugovorenim uslovima (ili bez dokumenata) obavi plaćanje ili ovlasti drugu banku (korespondentnu banku) da obavi plaćanje trećem licu (korisniku akreditiva) ili po njegovom nalogu (prenos akreditiva), ili da po nalogu nalagodavca sama ili uz pomoć druge banke akceptira ili otkupi menicu vučenu od strane korisnika akreditiva, bez prava regresa, pod uslovom da je postupljeno u skladu sa uslovima otvorenog akreditiva banke izdavaoca. Vidi više: Vasiljević, M., (2004). Trgovinsko pravo, Beograd, Centar za publikacije Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu, str. 315.

garancije na prvi poziv). Mišljenja smo da čak i konosmanske garancije kao takve nisu dovoljno utemeljene da zaslužuju da se terminološki i pojmovno razlikuju od običnih garancija za plaćanja, iako je evidentno korišćenje ove vrste garancije u praksi. Autor ovog rada zastupa stanovište da, konosmanska garancija nema specifična obeležja koja bi je u dovoljnoj meri distancirala u odnosu na garancije za plaćanja, što je uostalom i potvrđeno činjenicom da ova vrsta garancija kao takva nije prepoznata u relevantnim izvorima prava, kako domicijalnog karaktera, tako i u okviru međunarodnih izvora.

Zaključak

Bankarska garancija predstavlja jedno od najdinamičnijih obligaciono-pravnih sredstava obezbeđenja, što je posledično povezano sa mnogobrojnim mogućnostima njenog oblikovanja u zavisnosti od vrste pravnog posla povodom kojeg nastaje. Sa razlogom je upotrebljen termin „najdinamičnije obligaciono sredstvo obezbeđenja”, jer mogućnost oblikovanja bankarske garancije u praksi pruža stranama u garancijskom poslu da oblikuju sadržaj garancije u skladu sa svojim partikularnim interesima. Imajući u vidu činjenicu da većina nacionalnih prava samo okvirno reguliše ovu materiju, a da izvori autonomnog prava u dovoljnoj meri dopuštaju oblikovanje bankarske garancije u skladu sa potrebama učesnika u poslu odnosno same prirode osnovnog pravnog posla, jasno je da danas postoje različiti pojavni oblici bankarske garancije, što u osnovi otvara prostor za njihovo razmatranje i analizu.

Značaj bankarske garancije u međunarodnoj trgovini jeste takav da ovo sredstvo obezbeđenja predstavlja najčešće korišćeno sredstvo za potrebe osiguravanja interesa subjekata i njihovih potraživanja, odnosno prava. Obim i značaj koji ima transport robe vodenim putevima nametnuo je potrebu za postojanjem razrađenih pravnih mehanizma i instrumenata zaštite interesa svih učesnika u prevozu robe vodenim putevima. Kompleksnost prevoza robe vodenim putevima, a posebno kada je reč o međunarodnim vodenim putevima, može uzrokovati niz pravno i ekonomski problematičnih situacija, sa stanovišta prevoznika, iz čega proizilazi suštinski značaj ovog sredstva obezbeđenja.

Konosmanska garancija predstavlja vrstu bankarske garancije izdatu po nalogu prodavca ili primaoca robe, a kojom banka garantuje brodaru, da će mu nadoknaditi nastalu štetu, zbog predaje robe licu bez konosmana, ukoliko to lice štetu ne nadoknadi. Dakle, rizik koji je pokriven konosmanskom garancijom jeste rizik od predaje robe licu koji nije u posedu konosmana, a na ovaj način se brodar u potpunosti obezbeđuje od nastupanja eventualne štete i troškova nastalih predajom stvari neovlašćenom primaocu robe.

Imajući u vidu sve specifičnosti ransporta robe vodenim putevima i činjenicu da brodar kao izvršilac usluge prevoza robe ima niz realnih rizika, jasno je zbog čega se javila potreba za posebnom vrstom bankarske garancije – konosmanska garancija, i kolika je njena uloga i značaj, pre svega u kontekstu međunarodnog transporta robe pomorskim putem, što je u radu i prezentovano.

Savo Minić, LLM

A doctoral candidate at the Faculty of Law for Commerce and Judiciary

A BILL OF LADING GUARANTEE

A b s t r a c t

Benefits of a bank guarantee in relation to other legal means of security prescribed by the Law of Contract are in its legal diversity and applicable use in accordance with the specific interests of business entities and their business relationships. The complexity of transportation of goods by waterways, especially from the aspect of transportation of goods by international waterways, produces a number of situations that are both legally and economically problematic from the transporters' point of view. A bill of lading guarantee gives an assurance to the shipowner as the beneficiary of the guarantee that he will be paid the guaranteed monetary amount from the guarantee if the person who was obliged to compensate the damage - the recipient of the goods, does not fulfill his obligation. In this way, the shipper is fully secured from the occurrence of possible damage and costs. This paper deals with the issues of relevance to the bill of lading guarantee, the legal nature of such a type of guarantee as well as the important issues in the domain of the ways of determination of the guaranteed amount, the valid period of the guarantee, and the manner of issuing the warranty.

Keywords: a bank guarantee, a bill of lading, a bill of lading guarantee

Literatura

1. Ivaniš, M., Ivaniš, S., (2012). Bankarska garancija kao sredstvo obezbeđenja u bankarskom poslovanju, Beograd, Visoka škola strukovnih studija za računovodstvo i berzansko poslovanja
2. Jednoobrazna pravila za garancije na poziv (publikacija 758), Preuzeto sa: <https://iccwbo.org/icc-demand-guarantee-rules-urdg-758/>
3. Kozar, V., (2011). Posebne vrste bankarskih garancija, *Pravni informator stručno-informativni časopis*, (10), str. 26-34
4. Trajković, M., (1995). Uloga konosmana u pomorskom prevozu. *Pravni život*, 44 (11), str. 319-329
5. United Nations Convention on Contracts for the International Carriage of Goods Wholly or Partly by Sea. Preuzet sa: http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/transport/rotterdam_rules/Rotterdam-Rules-E.pdf
6. Vasiljević, M., (2004). Trgovinsko pravo, Beograd, Centar za publikacije Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu
7. Vasiljević, M., (2006). Trgovinsko pravo, Beograd, Centar za publikacije Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu
8. Vukadinović, R., (1993), Samostalna bankarska garancija kao sredstvo obezbeđenja, *Pravni život*, 42 (5-6), str. 653-666
9. Zakon o obligacionim odnosima, *Sl. list SFRJ*, br. 29/78, 39/85, 45/89 - odluka USJ i 57/89, *Sl. list SRJ*, br. 31/93 i *Sl. list SCG*, br. 1/03 - Ustavna povelja